

Diskuse na aktuální téma

PROJEKT OECD

„THEMATIC REVIEW OF TERTIARY EDUCATION“ – ZPRÁVA HODNOTITELŮ

Prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D.

Prof. MUDr. Zdeněk Kolář, CSc.

Prof. MUDr. Arnošt Pellant, DrSc.

Prof. RNDr. Jan Bednář, CSc.

V letošním ročníku se chceme i nadále věnovat vskutku aktuálnímu tématu, kterým je rozsáhlý projekt OECD „Thematic Review of Tertiary Education“. V minulém čísle (4/2006) jsme v této rubrice přinesli názory recenzentů na Národní podkladovou zprávu za Českou republiku. V tomto čísle otevíráme diskusi k doporučením obsaženým ve Zprávě hodnotitelů (*Country Note*), kterou zástupci OECD oficiálně předali České republice v rámci národní konference konané na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) 29. listopadu 2006. Anglická verze této zprávy je k dispozici na webových stránkách Centra pro studium vysokého školství (CSVŠ) (www.csvs.cz/projekty) spolu s dalšími informacemi o projektu a CSVŠ ji též vydalo tiskem. Vydání českého překladu se připravuje.

Zpráva hodnotitelů poskytuje pronikavý pohled zvenčí na naše terciární vzdělávání a identifikuje jeho silné i slabé stránky. Obsahuje řadu doporučení pro vládu, MŠMT i vzdělávací instituce, jak „posílit schopnost českého terciárního systému dosahovat cílů, které si stanovil, odpovídat na globální výzvy, jímž čelí všechny systémy a využít plně svou potenciální roli v evropském vysokoškolském a výzkumném prostoru“.

Jsme přesvědčeni, že je nutno se těmito doporučeními vážně a odpovědně zabývat. Pro diskusi v této rubrice budeme postupně vybírat témata, o nichž soudíme, že jsou na ně v akademické obci rozdílné názory. Kromě názorů těch, které jsme přímo oslovili, velice uvítáme i názory dalších našich čtenářů.

Téma: Nový sektor v rámci univerzit

Hodnotící tým doporučuje vytvořit na (většině) univerzit „Univerzitní koleje pro odborná studia“, jejichž cílem by bylo zaměřovat se na „odborné“ bakalářské programy a programy krátkého cyklu, včetně celoživotního

vzdělávání. ...Budoucí rozmístění a role stávajících 170 vyšších odborných škol by měla posoudit příslušná komise na vysoké úrovni nebo orgán ustavený za tímto účelem. ...Měla by zhodnotit všechny vyšší odborné školy a doporučit ministrovi rozdělení na ty, které by měly působit především na středoškolské úrovni (a nabízet omezené dílčí terciární programy ve spolupráci s vysokými školami) a na školy se zásadní kapacitou pro terciární/vysokoškolské vzdělávání. První skupina by měla zůstat součástí krajského systému středních škol a druhá by se měla geograficky integrovat do „Univerzitních kolejí pro odborná studia na univerzitách“. (Zpráva hodnotitelů odst. 66, 68).

Redakce se obrátila na představitele některých veřejných vysokých škol, aby se k doporučení hodnotitelů vyjádřili a plánuje také oslovit vedení vyšších odborných škol (VOŠ), aby se k danému tématu rovněž vyslovilo.

Na otázky odpověděli:

Prof. RNDr. Jan Bednář, CSc.,
prorektor pro studijní záležitosti Univerzity Karlovy
v Praze

Prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D.,
rektor Masarykovy univerzity

Prof. MUDr. Zdeněk Kolář, CSc.,
děkan Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olo-
mouci

Prof. MUDr. Arnošt Pellant, DrSc.,
pověřený řízením Fakulty zdravotnických studií Uni-
verzity Pardubice

1. Jaký je Váš názor na uvedená doporučení hodnotičiho týmu?

J. Bednář:

Zmíněná doporučení examinatorů OECD pro nás nejsou žádnou zásadní novinkou. Z hlediska věcného obsahu, a především cílů, do značné míry odpovídají existujícím záměrům na vytvoření sítě veřejných neuniverzitních vysokých škol v regionech. Je ovšem skutečností, že tento ze strany MŠMT proklamovaný a připravovaný záměr se zatím dostal do realizace jen ve velice omezeném rozsahu. Pokud by se tedy doporučení examinatorů OECD zde stalo impulzem k oživení a vlastní realizaci proklamovaných záměrů, bylo by to možno jenom vítat. Druhá otázka nám, myslím, poskytne dobrou příležitost k vyjádření alespoň některých bližších představ.

Je však skutečností, že neuniverzitní vysokoškolské studium v podobě profesně zaměřených bakalářských studijních programů a oborů je u nás ve značném rozsahu realizováno soukromými vysokými školami, jejichž počet již přesáhl čtyři desítky a stále vznikají další. Je těžké si představit, že vývoj soukromého sektoru vysokých škol by takto mohl pokračovat po dlouhou dobu bez procesu určitého tříbení a integrace. Je tedy pravděpodobné, že vývoj si zde relativně brzy vynutí vznik větších soukromých vysokých škol právě typu doporučovaného examinatorů OECD.

P. Fiala:

Doporučení může být důležité v tom, že akcentuje význam profesně orientovaného studia jako rovnocenné složky terciárního vzdělávání, a to zejména ve vztahu k bakalářským studijním programům. Nejsem ale přesvědčen, že by právě na základě tohoto doporučení mělo nutně docházet k rozsáhlým a radikálním změnám organizace terciárního vzdělávání. Takové změny by mohly znamenat i výrazné institucionální náklady a není zřejmé, že by přinesly i očekávaný efekt.

Z. Kolář:

Systém „Univerzitních kolejí pro odborná studia“ je jistě zajímavým námětem a lze předpokládat jeho využitelnost pro terciární vzdělávání v České republice. Je však nutné zdůraznit, že jej nelze aplikovat plošně, ale především ve studijních programech s bakalářským stupněm vzdělávání. Například pro některé zdravotnické studijní programy se jeví systém jako přínosný, pro jiné, zejména magisterské stupně, by bylo vhodnější zachovat fakultní systém vzdělávání.

A. Pellant:

Na podkladě svých zkušeností se shodují s doporučením hodnotícího týmu vytvořit na vysokých školách „Univerzitní koleje pro odborná studia“. Předpokládám, že uvedený záměr povede ke zkvalitnění výuky, k finančním úsporám v důsledku koncentrace výukové techniky, k lepšímu personálnímu zabezpečení a v neposlední řadě ke kontrole společenské poptávky na danou profesi.

2. Jak se díváte v této souvislosti na integraci vyšších odborných škol do „Univerzitních kolejí pro odborná studia“?

J. Bednář:

Plně souhlasím s názorem examinatorů OECD, že je naléhavě třeba provést zásadní strukturaci v našem dosud nesourodném a z hlediska kvality velice nevyrovnaném systému VOŠ, který se až příliš živelně zformoval v devadesátých letech minulého století. Na základě navrhované principiální a do důsledků dotažené struktury by pak bylo možno odpovědně vymezit skupinu VOŠ splňujících předpoklady zapojení do systému neuniverzitního vysokého školství, který může z praktického hlediska velmi dobře odpovídat tomu, co sledovali svými doporučeními examinatori OECD. Naše existující Univerzity by se zde mohly efektivně zapojit v zásadě dvěma způsoby:

- vhodnou formou spolupráce s vybranými VOŠ dospět ke zformování svých poboček vhodně situovaných v regionech a zaměřených na profesně orientovaná bakalářská studia,
- rozvinutím vzájemně výhodné spolupráce ve volnější formě jakéhosi patronátu, nebo snad možno říci přímo inkubace, nad vznikající neuniverzitní vysokou školou zaměřenou na profesní vzdělávání a formující se z transformovaných VOŠ.

Lze předpokládat, že právě zmíněné formy spolupráce by mateřským Univerzitám zpětně přinesly významný profit, a to např. v těchto směrech:

- získání báze pro rozvinutí systémů CŽV přímo v regionech,

- obdobně získání báze pro rozvinutí lokálních spoluprací a kontaktů se středními školami,
- možnosti účinného výběru vhodných studentů z bakalářských studií a jejich motivování k navazujícímu magisterskému studiu. Mohl by se tak podchytit jistý počet studentů z těch, kdo by se jinak k magisterskému studiu z různých důvodů nedostali, ač k tomu mají schopnosti.

Celkově ovšem nutno zdůraznit, že by se v žádném případě nemělo připustit, aby rozšíření prostoru pro profesně zaměřená bakalářská studia obecně snížilo kvalitu systému vysokoškolského vzdělávání. Zde nutno věnovat dostatečnou pozornost akreditačnímu a posléze evaluačnímu procesu s vyvážením jeho pružnosti s vysokou náročností.

P. Fiala:

Existuje zde nejen věcné, ale také legislativní rozdělení terciárního vzdělávání, kdy vysoké školství je regulováno jinou právní úpravou než školství vyšší odborné a průniky jsou jen omezené (např. uznávání předchozího studia na VOŠ po přechodu studenta na VŠ). Vhodná legislativní úprava by mohla vyjasnit status vyššího odborného vzdělání a umožnila jeho další kontinuální vývoj v rámci systému terciárního vzdělávání. Lze si samozřejmě představit, že by se vyšší odborné školy v jednotlivých případech staly postupně vysokými školami neuniverzitního typu. Nemyslím však, že by tento proces měl být realizován plošně a náhle. Ostatně již dnes kvalitní VOŠ mohou realizovat ve spolupráci s VŠ akreditovaný bakalářský studijní program. Další úvahy o integraci VOŠ by vyžadovaly nejprve uskutečnit některá podstatná rozhodnutí ve vzdělávací politice. Zatím např. nedošlo k revizi struktury vysokých škol směrem k její racionalizaci spočívající např. v diferenciaci nebo i sloučení některých vysokých škol, čímž by se zvýšil jejich potenciál pro efektivní využívání zdrojů pro vědeckou a pedagogickou práci a zlepšila se jejich konkurenceschopnost.

Z. Kolář:

Integrace by mohla být přínosná a vést nejen ke zkvalitnění vzdělávání, ale současně k navýšení jeho kapacity. Jako možnou se rovněž jeví integrace vyšších zdravotnických škol s fakultami nabízejícími zdravotnické programy.

A. Pellant:

(odpověď na otázku 2. a 3.)

Jako pracovník pověřený do doby řádného zvolení děkana vedením nově vzniklé Fakulty zdravotnických studií Univerzity Pardubice si dovoluji uvést zkušenosti se vznikem a následnou transformací Ústavu zdravotnických studií na Fakultu zdravotnických studií Univerzity Pardubice.

Podnětem pro vznik bakalářského studijního programu Ošetrovatelství byl společný zájem Vyšší odborné zdravotnické školy v Pardubicích, Krajské nemocnice Pardubice a Univerzity Pardubice takovýto program akreditovat. Podmínkou Ministerstva zdravotnictví a MŠMT však bylo ukončení činnosti Vyšší zdravotnické školy, ve které byla realizována výuka Porodních asistentek. Přes uvedenou skutečnost je po celé téměř pětileté období spolupráce všech tří uvedených subjektů velmi dobrá. V daném období byly kromě bakalářských studijních programů Všeobecná sestra a Porodní asistentka akreditovány i dva programy magisterské a v nedávném období ve spolupráci s Fakultou zdravotně-sociální Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích společný program doktorský. Uvedené skutečnosti pak vedly k transformaci původního Ústavu zdravotnických studií na Fakultu zdravotnických studií od 1. 1. 2007. Univerzita Pardubice si plně uvědomuje důležitost stávající střední zdravotnické školy, neboť řada jejich absolventů pokračuje v dalším vzdělání právě na naší fakultě.

3. Uvažujete na Vaší vysoké škole o obdobných záměrech nebo máte v této oblasti již nějaké zkušenosti? Navrhl byste jiné řešení této otázky (s ohledem na tradice a vývoj českého vysokého školství)?

J. Bednář:

Univerzita Karlova je školou, která se programově hodlá profilovat především jako „research“ univerzita,

a její hlavní prioritou je tedy doktorské studium. Na druhé straně však již dnes na řadě fakult existují kvalitní profesně zaměřené bakalářské studijní programy a obory opřené o vědecké a odborné aktivity dané fakulty. Jsou to bakalářská studia dotýkající se mj. oblastí zdravotnictví, sociálních služeb a tzv. pomáhajících povolání obecně, administrativy, managementu nebo široké kulturní sféry. V tomto směru Univerzita Karlova hodlá pokračovat a uplatňovat i formy mezifakultní spolupráce. I když přímý projekt Univerzitní koleje pro odborná studia v rámci institučního rámce Univerzity Karlovy dnes neexistuje, platí zřejmě i zde „nikdy neříkej nikdy“, tzn. že nelze vyloučit takovou formu aktivit v budoucnu.

P. Fiala:

Na Masarykově univerzitě (MU) vidím pro integraci nějaké vyšší odborné školy relativně omezený prostor a v tuto chvíli takové úvahy nejsou aktuální. Důvodem není jen charakter MU jako výzkumné univerzity, ale také skutečnost, že v současnosti nabízíme široké spektrum bakalářských a magisterských oborů, které pokrývají i potřeby profesního vzdělávání. Vcelku se domnívám, že rozsáhlá a v evropských poměrech – ve vztahu k počtu obyvatel – neobvykle početná síť již existujících vysokých škol může dostatečným způsobem odpovídat na poptávku po terciárním vzdělávání. Myslím že více, než nákladně řešit problémy institucí, o něž je malý zájem, by bylo potřeba podpořit ty instituce, na nichž studenti chtějí své vzdělání skutečně získat.

Z. Kolář:

Lékařská fakulta Univerzity Palackého v Olomouci nemá žádné praktické zkušenosti s tématem „Univerzitních kolejí pro odborná studia“. V současné době je však připravován vznik samostatné fakulty zaměřené na výuku zdravotnických programů a v této souvislosti je jako jedno z možných řešení zvažováno úzké propojení s vyšší zdravotnickou školou.